

คุรุสภา

“คุรุสภา” เป็นสมาคมวิชาชีพครูที่ใหญ่ที่สุดในวงการศึกษาระดับประเทศ เพราะมีครูทั่วประเทศเป็นสมาชิก คุรุสภาเกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 4 มีข้อความว่า “ให้มีสภาในกระทรวงศึกษาธิการเรียกว่า คุรุสภา และให้สภานี้เป็นนิติบุคคล”

ก่อนที่จะมีคำว่าคุรุสภาเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้มีองค์กรวิชาชีพครูเกิดขึ้นมาก่อนประมาณ 50 ปีแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คุรุสภามีประวัติอันยาวนานควบคู่กับกระทรวงศึกษาธิการนับเป็นเวลาเกือบศตวรรษ เริ่มตั้งแต่เสนาบดีคนแรก ของกระทรวงศึกษาธิการคือ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พรขุนนาค) ได้จัดตั้ง “วิทยาทานสถาน” ขึ้นในกรุงเทพมหานครเมื่อ พ.ศ. 2438 ทำการฝึกอบรมครูโดยให้นายสนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) เป็นผู้ให้การอบรม ครั้นอีก 5 ปีต่อมา คือในปี พ.ศ. 2443 นายตรวจแขวงบางกอกน้อย ธนบุรี ก็ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งสภาสำหรับอบรมครูขึ้นอีกเรียกว่า “สภาไทยชาจารย์” อันหมายถึงการประชุมกันและรับการอบรมทางวิชาการวิชาชีพของครูในสมัยนั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 ทางราชการซึ่งได้แก่กรมศึกษาธิการในสมัยนั้น ได้จัดตั้งสโมสรทางวิชาการของครูขึ้นเองที่โรงเรียนทวีธาภิเศก มิ่งชนบุรี ให้ชื่อว่า “สามัคคชาจารย์สโมสรสถาน” โดยอธิบดีกรมศึกษาธิการ คือ พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ เป็นนายกสภา ครั้นในปีต่อมาคือเมื่อ พ.ศ. 2448 ได้ย้ายสโมสรนี้ข้ามฟากมาตั้งฝั่งพระนครไปตั้งอยู่ในโรงเรียนเมธีอมวโรวราษฏร์ (โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยในปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2447 จึงได้จัดตั้งเป็นรูปสมาคมที่สมบูรณ์ขึ้นชื่อว่า “สามัคคชาจารย์สมาคม” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ ให้สมาคมนี้เป็นแหล่งวิชาการของ

ครูอาจารย์เป็นที่สังสรรค์สโมสรของครูอาจารย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูรุ่นใหม่เพื่อจะได้ฝึกหัดการสมาคม และประกวดสุดท้ายเพื่อให้เป็นสโมสรการกีฬา คนครีและการบันเทิงของครู การดำเนินงานของสมาคมมีทั้งกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการเลือกตั้งจากครู

เมื่อกล่าวถึงคุรุสภา มักมีผู้นึกถึงวารสารฉบับหนึ่งคือ “วิทยาชารย์” ความจริงแล้ววิทยาชารย์เป็นวารสารรายเดือนทางวิชาชีพครูที่เก่าแก่และยั่งยืนนานที่สุดฉบับหนึ่งในวงการศึกษาระดับประเทศ เพราะวิทยาชารย์เกิดขึ้นมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2443 ในสมัยสภาไทยชาจารย์ ซึ่งสภานี้เปิดทำการสอนครูทุกวันพระเพราะเป็นวันหยุดราชการในสมัยนั้น เมื่อสภาไทยชาจารย์เปลี่ยนเป็นสามัคคชาจารย์สมาคม วารสารวิทยาชารย์ ก็โอนกรรมสิทธิ์มาเป็นของสามัคคชาจารย์สมาคม ครั้นต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ซึ่งมีผลทำให้เกิดคุรุสภาขึ้นก็รับช่วงการจัดทำวารสารวิทยาชารย์ต่อมาจนกระทั่งบัดนี้

สามัคคชาจารย์สมาคมในสมัยนั้นเป็นสมาคมวิชาชีพครูอันมีเกียรติสูงอยู่แล้ว ต่อมาก็ยริศคุณของสมาคมก็ยิ่งสูงเด่นมากยิ่งขึ้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งยังทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มหามกุฏราชกุมาร ได้ทรงรับสามัคคชาจารย์สมาคมอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์เมื่อ พ.ศ. 2448

การจัดตั้งคุรุสภา

ถึงแม้สมาคมวิชาชีพครูจะดำเนินการก้าวหน้ารุ่งเรืองมาเป็นเวลายาวนานแล้วก็ตาม ครั้นมาถึงระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สังคมไทยประสบกับความผันผวนเนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมเสื่อมโทรมอย่างหนัก ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูได้รับความกระทบกระเทือนเกิดความผิเคืองในการดำรงชีพและความรู้สึกถึงความไม่ก้าวหน้าในอาชีพ จึงทำให้ครูที่มีความรู้ความสามารถ

สูงจำนวนมากและทั้งอาชีพครูหันไปประกอบอาชีพอื่น รัฐบาลในสมัยนั้นมองเห็นภัยอันตรายอันใหญ่หลวงที่จะเกิดขึ้นแก่การศึกษาของชาติ จึงหันมาสนใจหาทางแก้ปัญหาของครูอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติครูขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2488 ในสมัย พ.พ.ฯ นายทวี บุญยเกตุ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เหตุผลที่ตราพระราชบัญญัติครูดังกล่าวขึ้น ก็เพื่อให้มี "คุรุสภา" ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการและมีความมุ่งหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เดิมของสามัคยาจารย์ในเรื่องของสมาคมวิชาชีพครูด้วย และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ให้ความเห็นเรื่องนโยบายการศึกษาและงานวิชาการทั่วไปแก่กระทรวงศึกษาธิการ ควบคุมจรรยาและวินัยของครู รักษาผลประโยชน์ส่งเสริมฐานะของครูตลอดจนครอบครัวของครูให้ได้รับความช่วยเหลือตามควรและยังส่งเสริมความรู้ความสามัคคีของครูที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งก็คือ ให้คุรุสภาทำหน้าที่แทน ก.พ. เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของครูด้วย

เนื่องจากหน้าที่ของคุรุสภาที่ตั้งขึ้นใหม่กว้างขวางและครอบคลุมกิจการของสามัคยาจารย์เดิมทั้งหมด ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงตกลงให้รวมกิจการของสามัคยาจารย์สมาคมเข้ากับคุรุสภาโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ทำหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเมื่อ 30 มกราคม 2488 เพื่อนำความกราบบังคมทูลขอรวมสามัคยาจารย์สมาคมเข้ากับคุรุสภา ซึ่งก็ได้รับอนุญาตเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2488 นับแต่นั้นมาสามัคยาจารย์สมาคมจึงรวมกับคุรุสภาเป็นทางการเมื่อ 4 พฤษภาคม 2488 เป็นต้นมา

ที่ตั้งของคุรุสภาได้ใช้ที่ตั้งเดิมของสามัคยาจารย์สมาคมคือในบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 เป็นต้นมา จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2502 คุรุสภาสร้างหอประชุมและหอพักของสมาชิกในบริเวณวังจันทร์เกษมหลังกระทรวงศึกษาธิการเสร็จแล้ว จึงได้ย้ายสำนักงานเลขาธิการคุรุสภามา ณ ที่ตั้งใหม่จนถึงปัจจุบัน

อำนาจหน้าที่ของคุรุสภา

คุรุสภามีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488

มาตรา 6 ดังต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นแก่กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการจัดการศึกษาโดยทั่วไป หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน การฝึกอบรม การวัดผลและประเมินผล การศึกษา การนเทศการศึกษา และเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษา

2. ควบคุมและสอดส่องจรรยาบรรณอาชีพและวินัยของครู พิจารณาโทษครูผู้ประพฤติผิด และพิจารณาคำร้องทุกข์ของครู

3. พิจารณาสภาพของครูภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

4. ส่งเสริมให้ครูได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ตามสมควร

5. พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณภาพและประสิทธิภาพของครู

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ได้แก้ไขมา 6 ครั้งแล้ว ในปัจจุบันเป็นฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2523) ดังนั้นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคุรุสภาจึงมีการเปลี่ยนแปลงมาหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่เกี่ยวกับด้านบริหารงานบุคคล เช่น การบรรจุแต่งตั้ง การเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งได้ถูกยกเลิกไปเพราะโอนงานนี้ไปให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ซึ่งดำเนินการตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา

โครงสร้างของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ภายหลังจากการปรับปรุงใหม่ (เมื่อมีการแยกงานบริหารงานบุคคลเมื่อปี พ.ศ. 2523 ออกไปแล้ว) ก็จะเหลือภาระหน้าที่สำคัญอยู่ 3 อย่างคือ

1. งานส่งเสริมสวัสดิการและพิทักษ์สิทธิครู
2. งานส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครู
3. งานบริหารสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

การบริหารงานของคุรุสภา

1. **ระดับชาติ** ตามพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 มาตรา 7 กำหนดให้คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภาเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารงานคุรุสภาและเป็นผู้มีอำนาจในฐานะเป็นนิติบุคคลด้วย คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภาประกอบด้วย

ด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธาน และเลขาธิการคุรุสภา เป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการโดยตำแหน่งอีกส่วนหนึ่งคืออธิบดีหรือหัวหน้าหน่วยงานเทียบเท่ากรมในกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนกรรมการซึ่งเลือกตั้งมาจากครูโดยตรงนั้นได้เปลี่ยนแปลงจำนวนเรื่อยมาจนในปัจจุบันมีจำนวน 10 คน คือ กรรมการเลือกตั้งจากครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 4 คน ข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 คน ครูโรงเรียนเอกชน 2 คน ครูเทศบาลทั่วประเทศ 1 คน และครูสังกัดกรุงเทพมหานคร 1 คน กรรมการผู้แทนครูที่มาจากกรรเลือกตั้งจะดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ในส่วนกลางมีสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านสำนักงานให้แก่คณะกรรมการอำนวยการและทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการติดต่อประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายของคณะกรรมการอำนวยการบรรลุผล ในการบังคับบัญชา เลขาธิการคุรุสภาบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน และขึ้นตรงต่อประธานกรรมการอำนวยการคุรุสภา คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

2. ระดับภูมิภาค คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภามีนโยบายที่จะปรับปรุงงานของคุรุสภาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักว่าควรจะมีองค์กรของครูเกิดขึ้นในภูมิภาคเพื่อจะได้บริหารงานใกล้ชิดกับสมาชิกให้สมกับหลักการที่ว่า “คุรุสภาของครู บริหารงานโดยครูและเพื่อประโยชน์ของครู” ฉะนั้นจึงได้ออกระเบียบคุรุสภาว่าด้วยคณะกรรมการคุรุสภาจังหวัดและคณะกรรมการคุรุสภาอำเภอ พ.ศ. 2525 ขึ้น ดังมีสาระสำคัญดังนี้

(1) คณะกรรมการคุรุสภาจังหวัด

ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และผู้อำนวยการการประถมศึกษาเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีผู้แทนครูซึ่งเลือกตั้งมาจากครูทุกสังกัดในจังหวัดเป็นกรรมการอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่ละจังหวัดจะมีกรรมการจำนวนตั้งแต่ 9-15 คน ตามแต่จำนวนครูสังกัดต่าง ๆ ในจังหวัด คณะกรรมการระดับจังหวัดจะมีหน้าที่ควบคุม ดูแล และปฏิบัติ

หน้าที่ในด้านวิชาชีพ และสวัสดิการครู ตามที่คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภามอบหมาย

คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภา ได้แต่งตั้งให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดเป็นเจ้าหน้าที่คุรุสภาจังหวัด ปฏิบัติงานในด้านธุรการและการประสานงานในส่วนจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้งานคุรุสภาเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของศึกษานิเทศก์จังหวัด และให้ใช้สำนักงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดเป็นสำนักงานคุรุสภาจังหวัดด้วย

(2) คณะกรรมการคุรุสภาอำเภอ

ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์อำเภอ และหัวหน้ากรมการประถมศึกษาอำเภอ หรือกิ่งอำเภอเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีผู้แทนครูซึ่งเลือกตั้งจากครูทุกสังกัดในอำเภอเป็นกรรมการอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่ละอำเภอจะมีกรรมการตั้งแต่ 6-11 คน ตามแต่จำนวนครูสังกัดต่าง ๆ ในอำเภอ คณะกรรมการระดับอำเภอจะมีหน้าที่ควบคุมดูแลและปฏิบัติหน้าที่ในด้านวิชาชีพ และสวัสดิการครูตามที่คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภามอบหมาย

คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภายังได้แต่งตั้งศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นเจ้าหน้าที่คุรุสภาอำเภอ เพื่อปฏิบัติงานในด้านธุรการ และการประสานงานในส่วนอำเภอ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้งานคุรุสภาเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของศึกษานิเทศก์อำเภอ และให้ใช้สำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นสำนักงานคุรุสภาอำเภอด้วย

3. สำนักงานคุรุสภาส่วนกลาง

ตามกฎหมายได้กำหนดให้มีสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาขึ้นในส่วนกลางเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้แก่คุรุสภา และเป็นผู้ดำเนินงานให้แก่คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภา ผู้ใช้อำนาจของคุรุสภา

คณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้สรรหาและแต่งตั้งเลขาธิการ 1 คน และรองเลขาธิการ 2 คน ตามที่เห็นเหมาะสมให้อยู่ในวาระ 2 - 4 ปี และอยู่ได้บังคับบัญชาของประธานกรรมการอำนวยการคุรุสภา ซึ่งได้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

คำว่า “ครู” ตามความหมายในพระราชบัญญัติครู

